

ER WORDT STEEDS MEER GELACHEN IN DUITSLAND

We kennen het bier, de braadworst, de vrije regels op de snelweg en het hoge arbeidsethos van de Duitsers. Maar er is nog veel meer wat we níet van de Oosterbuur weten. Zes (voormalig) correspondenten laten een ander beeld van Duitsland zien.

TEKST DORIEN VRIELING

**MARGRIET
BRANDSMA**
(1957)

IS JOURNALIST. VAN 2002 TOT EN MET 2010 WAS ZE CORRESPONDENT IN DUITSLAND, POLEN EN HET ALPENGEBIED VOOR DE NOS. IN FEBRUARI KWAM HAAR BOEK WAS WIR NOCH ZU SAGEN HÄTTEN (CONSERVE) UIT, WAARIN ZE NEDERLANDSE CORRESPONDENTEN IN DUITSLAND INTERVIEWT.

HANS FALLADA
**IN MIJN
VREEMDE
LAND.
BERICHTEN
UIT DE
GEVANGENIS,
1944**

COSSEE / OOK ALS E-BOOK

"Omdat Fallada de Duitsers zo raak weet te typeren."

BOEKEN
TIP

Duitsland is dat ondenkbaar. De directeur rijdt in een grotere auto dan zijn personeel.

Een op de zeven arbeidsplaatsen in Duitsland heeft op de een of andere manier iets te maken met de auto – of dat nu in de auto-industrie is of bij een benzinepomp. Het Volkswagen-schandaal raakt Duitsland in de ziel. In de buurt van Hamburg kwam ik eens bij een autowasserette die zo groot was dat mensen van de wasstraat een dagje uit maakten. Er was zelfs een peuterspeelzaal bij. Ik kom bijna nooit bij een autowasstraat, maar daar stond ik wel even van te kijken."

"D e Duitser en zijn auto vormen een twee-eenheid. De status die het bezit van een mooie auto geeft is heel groot, terwijl Duitsers op andere vlakken – kleding, een mooi huis – minder statusgevoelig zijn. Heb je een baan in het zakenleven met een beetje statuur, dan kun je niet in een Kia komen voorrijden. In Nederland zie je nog wel dat de baas op de fiets naar zijn werk komt, maar in

**ROB
SAVELBERG**
(1977)

IS CORRESPONDENT VOOR ONDER MEER DE TELEGRAAF. HIJ STUDEERDE DUITSLANDKUNDE, NIEUWSTE GESCHIEDENIS EN JOURNALISTIEK. SINDE 1998 WOONT HIJ IN BERLIJN. SAVELBERG SCHREEF HET BOEK BERLIJN BEWEEGT: OUDE HOOFDSTAD IN EEN NIEUW LAND (BOOM).

HELMUT KUHN
**GEHWEG-
SCHÄDEN**

HEYNE TASCHENBUCH

"Boeiende roman over het hedendaagse Berlijn in de stijl van Berlijn Alexanderplatz van Alfred Döblin."

BOEKEN
TIP

ning met Israël.

Duitsers vinden het heel belangrijk om een goede band met de buurlanden te hebben. Ook na een gebeurtenis als de aanslagen in Parijs blijven ze erg voorzichtig, er moet heel wat gebeuren voor ze oorlogstaal uitslaan. Voor elke Duitser is duidelijk: de Tweede Wereldoorlog was zo erg, dat we er alles aan doen om te voorkomen dat zoiets weer gebeurt. We kunnen het ons in Nederland bijna niet voorstellen, maar de Europese gedachte, de wens om samen zorg te dragen voor een mooi continent, is in Duitsland heel sterk."

"A ls Nederlanders naar Duitsland komen maken ze nog wel eens grapjes over de oorlog, het woord 'moffen' hoor ik regelmatig. Maar als ze er dan een tijdje zijn, merken ze dat de Duitsers op een bewuste manier met hun geschiedenis omgaan. Zelf noemen ze dat de 'Aufarbeitung' of de 'Vergangenheitsbewältigung': het verwerken van het verleden. Dat speelt bijvoorbeeld een grote rol in de politiek, de media en het onderwijs, scholieren moeten concentratiekampen bezoeken. Duitsland doet veel voor de verzo-

DERK MARSEILLE (1980)

IS DUITSLAND-CORRESPONDENT VOOR BNR EN OPRICHTER VAN DUITSLANDNIEUWS.NL. OOK MAAKT HIJ HET ONLINE TELEVISIEPROGRAMMA FRIDAYATSIX, WAARVOOR HIJ CEO'S VAN BERLIJNSE STARTUPS INTERVIEWT.

SVEN RECKER
KRUME KNOCK OUT
EDITION NAUTILUS

"Humoristische beschrijving van het Duitsland van nu."

"Duitsers staan bekend om hun afstandelijkheid en stugheid, en dat is terecht. Contact blijft heel lang oppervlakkig, je moet niet denken dat je zomaar bij iemand kan langswippen. Maar er is ook een andere kant. Een Duitser die je al een halfjaar of langer kent, kan ineens omslaan als een blad aan een boom.

Toen ik een eigen bedrijf wilde starten kostte het me eerst veel moeite om samenwerkingspartners te vinden. Mensen waren afhoudend, het maken van plannen ging moeizaam. Op het moment dat ik het eigenlijk al niet meer verwachtte, bleek ik soms iemands vertrouwen gewonnen te hebben. Dan kon ik vaak beter met hem of haar samenwerken dan met een Nederlander, omdat een Duitser zijn verantwoordelijkheid neemt en bovendien – als hij je eenmaal vertrouwt – heel loyaal en trouw is. Dan word je ineens thuis uitgenodigd, samen met hun beste vrienden en familie.

De lange aanloop die veel Duitsers nodig hebben heeft ermee te maken dat ze risico's mijden als de pest. Ze willen eerst weten wat ze aan je hebben, voordat ze je toelaten. Maar dan doen ze ook alles voor je."

JEROEN AKKERMANS (1963)

IS SINDS 2001 CORRESPONDENT IN DUITSLAND, OOST-EUROPA EN DE BALKAN VOOR RTL NIEUWS. OOK WAS HIJ EERDER CORRESPONDENT IN LONDEN EN MOSKOU.

ANNA FUNDER
STASILAND
ATLAS CONTACT

"Funder ontleeft de gesel van de DDR-dictatuur en spreekt ook mensen van mijn generatie. Soms kom ik ze tegen, mensen die voor de Stasi gewerkt hebben, tijdens het werk of op een feestje. Beklemmend en fascinerend tegelijk."

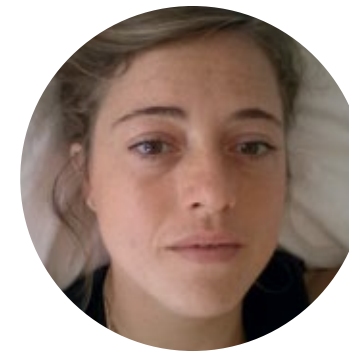
"Het dunste boek ter wereld gaat over Duitse humor, werd vaak gezegd, en daar was ik het lange tijd mee eens. Nog maar een jaar of zeven geleden waren de lach-of-ik-schiet-programma's met Rudi Carrell op televisie. Vreselijk. Satire was er tot voor kort nauwelijks, Duitsers dachten wel drie keer na voor ze

op iemands tenen gingen staan.

Maar nu verandert er iets. Laatst keek ik naar de heute-show, op ZDF, waarin presentator Olivier Welke uithaalde naar de regering van Polen. Dat ligt gevoelig, want de band tussen Duitsland en Polen is broos. Een ander voorbeeld is de verfilming van het boek *Er ist wieder da* van Timur Vermes. Voor een land dat gebukt gaat onder een loodzwaar verleden kan satire bevrijdend werken. Dat is niet langer taboe.

Ik juich het toe dat Duitsers meer grappen maken, omdat dat ruimte schept. Natuurlijk moet humor in de eerste plaats leuk zijn, maar dat wordt het steeds meer. Ik had het niet verwacht, maar het boek wordt langzaam steeds dikker."

"TOT VOOR KORT WAS ER NAUWELIJKS SATIRE IN DUITSLAND, MAAR NU VERANDERT ER IETS."

STERRE LINDHOUT (1984)

IS SINDS DE ZOMER VAN 2015 CORRESPONDENT IN DUITSLAND VOOR DE VOLKSKRANT. ZE STUDEERDE GESCHIEDENIS IN AMSTERDAM EN BERLIJN EN JOURNALISTIEK IN ROTTERDAM.

WOLFGANG HERRNDORF
TSJIK
COSSEE / OOK ALS E-BOOK

"Leest als een roadmovie en biedt een blik op de rafelranden van de Duitse samenleving, maar is tegelijkertijd heerlijk sprookjesachtig."

"Duitsers zijn enorme voetbalfans. Trots zijn op je land is in Duitsland, al die jaren na de Tweede Wereldoorlog, nog steeds een beetje verdacht, behalve in het voetbal. Dat is een soort vrijplaats voor nationalistische gevoelens. Voor mijn eerste artikel als correspondent was ik een paar maanden geleden op een Duitse school. Daar checkten de leraren voor de eerste les gauw even of ze iets gewonnen hadden in de voetbaltoto.

In Nederland is het heel gewoon om te zeggen dat je niets om voetbal geeft, en als het Nederlands elftal slecht presteert, is de kritiek niet van de lucht. Duitsers zijn onvoorwaardelijk trots op Die Mannschaft. Franz Beckenbauer, de Duitse Johan Crujff, wordt nu van fraude beticht. Toen ik laatst in Beieren was voor een reportage, zei iedereen: 'Voor ons blijft-ie de keizer!' Nederland is voor Duitsland een van de negen buurlanden, maar in het voetbal zijn wij wel dé tegenstander. Regelmatig krijg ik er opmerkingen over, waar enig leedvermaak uit blijkt. 'Wat is er met jullie elftal?' 'Jullie gaan niet naar het EK, hè!'"

JEROEN WOLLAARS (1977)

IS SINDS BEGIN 2015 CORRESPONDENT IN DUITSLAND VOOR HET NOS JOURNAAL.

"IN DE TREIN ZIT JE SOMS HONDERDEN KILOMETERS ZONDER INTERNET."

HANS FALLADA
ALLEEN IN BERLIJN
COSSEE / OOK ALS E-BOOK

"Het laat zien hoe de kleine mens in verzet komt tegen de nazi-machine die alles vernietigt."

"Ik verbaas me vaak over de digitale woestijn die Duitsland is. Als je hier met de trein reist leg je soms honderden kilometers af zonder internet. Zo weinig zendmasten zijn er. Duitsers vinden digitale ontwikkelingen vaak eng en ingewikkeld. Op veel plekken kun je niet pinnen, ik moet altijd goed nadenken of ik nog genoeg

cash bij me heb. De hipste Duitse startup is die waar je online bestellingen cash kan betalen in een supermarkt, zo bang zijn ze voor internetbankieren.

Privacy is hier een heel belangrijk thema. Google Streetview heeft in grote delen van Duitsland geen 'beeld', veel huizen zijn geblurd. Duitsers hebben er weerzin tegen om hun informatie prijs te geven aan de overheid en organisaties. Daar willen ze zelf de regie over houden. En hoewel ik me, toen ik begon als Duitslandcorrespondent, voornam om niet alles te verklaren vanuit de oorlog, moet ik toegeven dat dit daar waarschijnlijk ook weer mee te maken heeft."